

Alt i alt er der ikke tale om nogen god start for politiske studier i britisk fascisme.

Henning Poulsen

Søren Damkjær, *Den reale socialismes anatomi*, Kultursociologiske Skrifter nr. 19, København: Akademisk Forlag, 1984, 165 s., 65,00 kr.

Denne bog handler om teorier – teorier om Sovjetunionen og "den virkeliggjorte socialisme". Bogens centrale spørgsmål er angiveligt, "om der overhovedet kan formuleres en marxistisk teori om samfund af denne type" (p. 10). Eftersom hele bogen i hovedsagen består af redegørelser for og kritiske bemærkninger til marxistiske analyser om netop dette emne, er spørgsmålet måske snarere, om der kan formuleres noget, som Søren Damkjær kan godtage som "marxistisk" og som en "teori". Hvad kriterierne for en sådan godtagelse er, henstår dog noget uklart. Læsningen af bogen efterlader nærmest det indtryk, at det formulerede spørgsmål skal besvares benægtende, men helt sikker kan man ikke være. Litteraturgennemgangen munder nemlig ud i et kapitel om situationen i Polen, og ikke i en konklusion, der forsøger at give et præcist svar på det centrale spørgsmål.

Som en indføring i den marxistiske litteratur om Sovjetunionen er bogen temmelig skæv. Allerede forfatterens terminologi afslører, at hans sympati ligger hos "den tyske skole" og dens teorier om den reale socialisme og partistatens herredømme. Medens de spændende perspektiver i denne skoles skrivelser fremhæves, er der mange kritiske bemærkninger over for teorier om "overgangssamfundet" og navnlig over for de franske strukturalister (Althusser, Bettelheim) og deres udformning af sådanne overgangsteorier. Som sagt er vurderingskriterierne for denne stillingtagen ikke ganske klare, men det er næppe den sidstnævnte skoles større teoretiske åbenhed og selvkritik eller dens forsøg på en indgående empirisk analyse i fortsættelse af dens teoretiske overvejelser.

Argumentationen i bogen er yderst abstrakt, præget af mange gentagelser. Den tynges til gengæld ikke af omfattende empirisk dokumentation for de fremførte påstande. Sigtet er ret snævert om den marxistiske sovjetlitteratur. Forfatteren kender tilsyneladende hverken de problemer, der er forbundet med analyse af politiske magtforhold, eller de nyeste ikke-marxistiske forsøg på at undersøge disse forhold i Sovjetunionen.

Noterne og litteraturlisten viser imidlertid, at forfatteren har læst meget, og det er sikkert også rigtigt, at han har haft glæde af mange diskussioner på Institut for Kultursociologi.

Palle Svensson